

Norbergs kulturplan 2022–2025

Antagen av Norbergs kommunstyrelse 2021-12-13

Innehåll

Förord _____	5	5. Teater _____	17
Vision _____	6	6. Karbenning _____	18
Metod _____	7	7. Bildkonst och konsthantverk _____	18
Kultur och kulturmiljö i Norberg idag _____	8	8. Film _____	19
Barn och ungdomar _____	9	9. Klackberg _____	19
Prioriterade områden _____	13	10. Nya Lapphyttan _____	21
1. Biblioteket och litteraturen _____	13	11. Karlberg _____	22
2. Kulturskolan _____	14	12. Thorshammars verkstad _____	22
3. Skolan _____	16	13. Tingshuset – mötesplats för kultur _____	23
4. Musik _____	16	14. Centrala Norberg _____	23

”

Grunden för kulturpolitiken är kulturens egenvärde men kultur har också betydelse för människor inom alla samhällsområden”

Förord

Kulturplanens syfte

Norbergs kommun strävar mot visionen 'Tillsammans för Norberg 2030'. Utmaningen är att skapa en attraktiv livsmiljö samtidigt som kommunen utvecklas. Ett dynamiskt och framåtsträvande kulturliv skapar en intressant plats att leva och bo på. Ett öppet och tillgängligt kulturliv bidrar till öppenhet och social hållbarhet genom att skapa mötesplatser för människor med olika bakgrund och erfarenheter.

Kulturen ökar livskvaliteten för Norbergs medborgare och kan hjälpa Norberg att växa genom att locka nya besökare och invånare till kommunen. Denna kulturplan visar demokrati- och samhällsutvecklingsutskottets viljeinriktning och vad som behöver prioriteras för att förvaltningens arbete ska bidra till att uppfylla visionen.

Kulturens roll i Norberg

Kultur är viktigt för oss människor och för vårt välbefinnande. Kultur är också viktigt för näringsliv, arbetsmarknad, turism och för kommunens profil och attraktionskraft. Detta är en handlingsplan för att utveckla kulturområdet i Norbergs kommun. Den utgår ifrån att kultursatsningar ska utgöra en naturlig och integrerad del av samhällsutvecklingen.

Grunden för kulturpolitiken är kulturens egenvärde men kultur har också betydelse för människor inom alla samhällsområden. Kulturen är därför en strategisk fråga för hela kommunen och för att uppnå visionen krävs samverkan. Det är viktigt att kultur i vid bemärkelse integreras i arbetet inom alla kommunens delar och att planen blir ett verktyg vid prioritering och

uppföljning inom samtliga kommunala verksamheter. Ansvaret för kulturpolitikens genomförande på regional och lokal nivå har de senaste årtionden ökat. Utmaningen ligger i begränsade resurser samtidigt som samverkan behöver öka kring olika resurser och uppdrag.

Finansiering av kultur är en strategisk investering med betydelse för hela samhällsekonomin. Genom att fastställa kommande års prioriteringar kan flera faktorer samverka för att gynna såväl hälsa och social sammanhållning som demokrati och tillväxt på ett positivt sätt. För att lyckas måste vi utgå ifrån kommunens samlade resurser.

Kulturplanen har tagits fram genom omfattande dialog och i samråd med bland annat ideella organisationer, kulturaktörer och yrkesverksamma kulturskapare. Planens utgångspunkter är kommunens prioriterade inriktningsområden och kommunala måldokument såsom "Tillsammans för Norberg 2030". Även organisationens egna bedömningar utifrån dialog och omvärldsanalys har varit vägledande i arbetet med kulturplanen. Övergripande finns kulturpolitikens regionala och nationella målskrivningar. Norbergs kulturplan omfattar fyra år men är ett levande dokument som kan utvecklas och fördjupas under arbetets gång.

Joachim Stridsberg
Kulturchef, Norbergs kommun

Vision - Kultur för alla i Norbergs kommun

Med den nya kulturplanen önskar Norbergs Kommun att sätta upp en visionär riktning för utvecklingen av kulturlivet 2025.

År 2025 kännetecknas kulturen i Norbergs kommun av att vara dynamisk, mångfaldig och utvecklingsorienterad. Olika kulturella aktörer erbjuder aktiviteter och upplevelser som ger medborgarna möjlighet till ett rikt kulturliv och erbjuder näringslivet kreativ inspiration.

År 2025 är kulturlivet i Norberg en garant för att alla barn och ungdomar får en kulturell och kreativ plattform att stå på, som stärker möjligheterna för att de i framtiden får ett gott och meningsfullt liv i en komplex värld.

År 2025

- präglas Norbergs kommun av aktiva och innovativa föreningar och eldsjälar inom kulturområdet, som står bakom spännande aktiviteter och föreställningar. Dessutom sker en utvecklad samverkan mellan föreningarna.
- är Norbergs kommuns rika kulturarv synligt, tillgängligt och välvårdat i hela kommun. Det skapar identitet och används för upplevelser för medborgare och turister
- arbetar kommunen sektorövergripande, där närings-, utbildnings- och kulturpolitiska insatser understödjer varandra och bidrar till att göra Norberg till en dynamisk kommun
- har Norbergs kulturella identitet blivit betydligt starkare, vilket inneburit att Norberg blivit en viktigare aktör att räkna med i regionen

METODEN

Kulturplanen bygger på vad som kommit till uttryck i ett stort antal samtal som författaren har fört i grupp och enskilt. Under perioden mars – september har 15 dialogmöten genomförts. De har varit geografiskt eller tematiskt organiserade (biblioteket, litteratur, Unkan, Ungdomsrådet, Kulturskolan, Folkhögskolan, Karbenning, Klackberg, Karlberg och Norbergs hembygdsförening, Thorshammar, Engelsberg-Norbergs järnvägshistoriska förening ENJ, teater, musik, bildkonst och Centrumföreningen). Därtill har författaren haft enskilda samtal med ett stort antal personer, i lokalsamhället, såväl som med föreläsare för utomstående organisationer.

I samtalen har författaren lyssnat till norbergares tankar om hur Norbergs kulturliv kan utvecklas och framför allt vad kommunen bör prioritera. Vad som framkommit har vägts samman, tolkats och diskuterats med kulturchefen. I flera fall har författaren gått tillbaka till deltagare i processen för att pröva tankar och idéer. Avstämning har skett med föreläsare för Region Västmanland.

Alla prioriterade åtgärder i kulturplanen och det mesta under rubriken ”samarbeten, projekt och möjligheter” är direkta svar på vad norbergare uttryckt under processens gång.

Kultur och kulturmiljö i Norberg idag

Denna kulturplan berättar var tyngdpunkten i Norbergs kommuns arbete med kulturen ska ligga 2022–2025. Kulturplanen anger hur kommunen ska prioritera sina insatser på kulturområdet. Prioriteringarna har formulerats med utgångspunkt i tankar och synpunkter som norbergare framfört i den process som lett fram till planen.

Kulturplanen är inte en inventering av all kultur i Norberg och inte en förteckning över alla historiska platser. Den avser inte att ge en uttömmande skildring av Norbergs historia. Kulturplanen är inte heller en sammanställning av all föreningsverksamhet som varje vecka året runt bär upp ett livaktigt kulturliv.

Syftet med denna inledande översikt är att helt kort teckna en bild i stort av kulturlivet i dagens Norberg. Med denna bild som bakgrund presenteras sedan de prioriteringar som Norbergs kommun avser att göra under de kommande fyra åren, 2022–2025.

Varför finns Norberg?

I Norberg finns malmen, skogen och vattnet. Hit, till det inre Bergslagen, har människor under lång tid invandrat och blivit bofasta för att bedriva bergsbruk, skogs- och jordbruk. Åtminstone sedan 1100-talet har man här brutit järnmalm och framställt järn i hyttor och efter hand förfinat en teknik som ständigt varit sin tids högteknologi. Kring många hyttor bosatte sig bergsmännen i byar som ännu idag är befolkade av deras efterkommande. Efterhand blev masugnarna färre men större och gruvorna djupare. Tekniken utvecklades kontinuerligt och produktionen blev under 1900-talet till en storindustri.

Dagens Norberg är resultatet av en lång historisk process. Norberg idag är något annat än förr, men samtidigt det samma. Masugnarna är nedblåsta och har i de flesta fall rivits. Gruvorna är sedan länge vattenfyllda. Men berättelserna om kolning, gruvbrytning och blåsning av masugnar lever alltjämt. Och även om den tidigare gruv- och stålindustrin har upphört sedan länge, är den historiska kontinuiteten påfallande. Idag finns en livskraftig industri i Norberg som i många fall har sitt ursprung i det gamla gruvsamhället.

Malmen, skogen och vattnet förklarar varför Norberg en gång kom till och varför samhället Norberg finns idag. Hur Norberg förvaltar och förnyar dessa kulturella rötter är avgörande för framtiden. Den här planen anger riktningen för de kommunala insatserna på kulturens område.

Kulturmiljöer

Norberg är rikt på kulturhistoriska miljöer, som alla på något sätt är länkade till gruvorna och järn- och stålproduktionen. De flesta av dessa miljöer är riksintressen för kulturmiljövården.

Ekomuseum Bergslagen är ett samarbete där sju kommuner och två läns museer hjälps åt att berätta denna historia med utgångspunkt i platserna och människorna. Ekomuseum Bergslagen vänder sig både inåt, mot dem som bor i dessa kommuner, och utåt, mot turister och andra besökare. Av 68 besöksmål ligger ett tiotal i Norbergs kommun.

Norbergs besöksmål i Ekomuseum omfattar: Nya Lapphyttan och Karlbergs hembygdsgård, Klackbergs gruvfält, Thorshammars verkstad, Polhemshjulet med konstkanal och stånggång, Svinryggens gruvor, Mossgruvan med Norbergs gruvmuseum, Engelsberg-Norbergs järnväg (ENJ) med lokstall i Kärrgruvan, det gamla Norberg med

vårdshuset Engelbrekt, bergsmansbyn Olsbenning, Lapphyttan, Högfors bruk och Landforsens hytta.

Flera av dessa miljöer står helt eller delvis på kommunala fastigheter där Norbergs kommun har ett ägaransvar för att sköta miljöerna och underhålla kulturhistoriska byggnader. Några byggnader är också byggnadsminnen. Det gäller Thorshammars verkstad, Polhemshjulet och Gruvmuseet. Underhåll av dessa byggnader sker i samråd med och med stöd av länsstyrelsen. Denna förvaltning har hög prioritet, men beskrivs, med några undantag, inte närmare i kulturplanen.

Många andra viktiga kulturmiljöer är privatägda: t.ex. stora delar av det gamla centrum kring torget och Norbergsån, Kärrgruveparken, Högfors bruk, Bråfors kulturresevat och andra bergsmansbyar. Här kan kommunen bidra med rådgivning och förmedla kontakt till länsstyrelsen och Västmanlands läns museum, men det yttersta ansvaret för dessa kulturmiljöer vilar på ägarerna.

Civilsamhället och de ideella föreningarna

Norbergs kulturliv bärs upp av många ideella föreningar. Av de föreningar som är upptagna i kommunens föreningsregister är omkring 20 aktiva med kultur av olika slag. Detta är också ett mått på styrkan i Norbergs kulturliv. Allt detta ideella engagemang berättar att Norberg är ett starkt kultursamhälle.

Idag finns en livskraftig industri i Norberg som i många fall har sitt ursprung i det gamla gruvsamhället.”

Till civilsamhället hör också Svenska kyrkan och Norberg-Karbennings församling. Församlingen har en omfattande egen kulturverksamhet, särskilt musik, och är också medarrangör av kulturevenemang i kyrkorna och andra lokaler.

Allt arbete och engagemang i civilsamhället kan aldrig ersättas av kommunal administration. Däremot stödjer kommunen på flera sätt de ideella föreningarna och deras verksamhet.

I arbetet med denna kulturplan har två frågor flera gånger kommit på tal. För det första finns det en stark önskan från många föreningar om mer och bättre samverkan mellan föreningar på kulturområdet. För det andra önskar många hjälp och råd när det gäller att söka extern finansiering av verksamhet och projekt. Det senare bör kommunen tillhandahålla.

I det första fallet ligger vägen öppen för mer samarbete. Bland föreningar som sysslar med idrott och friluftsverksamhet finns en starkare tradition av samverkan. Ett bra exempel är Englebredsloppet som samarbetar med ett tjugotal andra föreningar i Norberg.

Möjligheterna för flera föreningar att gå samman och skapa gemensamma plattformar och samordna strategier för projektfinansiering är oändliga. Den nybildade ”Klackbergs intresseförening”, som samlar föreningar med verksamhet i Klackberg, kan här tjäna som modell.

Civilsamhällets regionala och nationella organisationer

Flera av de ideella föreningarna i Norberg har eller kan få stöd och hjälp av regionala och nationella organisationer, som t.ex. Bygdegårdarnas riksförbund, Sveriges hembygdsförbund, Riksförbundet Sveriges konstföreningar, Arbetslivsmuseernas samarbetsråd (Arbetsam) och Järnvägshistoriska riksförbundet. Flera av dessa har också regionala organisationer.

De samtal med företrädare för ideella föreningar som ligger till grund för kulturplanen pekar på att föreningar i Norberg har betydligt mer att hämta i samverkan med nationella organisationer, vars uppgift just är att stödja och samordna.

Region Västmanland stöder på många sätt ett brett kulturliv i alla kommuner. På regionens hemsida finns mycket information för alla intresserade kommuninvånare, enskilda medborgare såväl som i ideella föreningar.

Studieförbunden

Det hör till studieförbundens huvuduppgifter att främja kultur och stödja föreningslivet. Av studieförbunden är det främst ABF som har närvaro i Norberg. ABF samarbetar med föreningar i Norberg och hjälper dem att genomföra evenemang, t.ex. program med kulturellt innehåll. Studieförbunden arbetar dels med statliga pengar, som fördelas genom Folkbildningsrådet för att stärka demokrati och samhällsengagemang, dels med bidrag från regionen och kommunen.

Besöksnäringen

Besöksnäringen och turismen är en del av näringslivet i Norberg. Många företag säljer varor och tjänster till besökande och turister såväl som till dem som bor och arbetar på orten. Kring torget och i centrala Norberg finns bl.a. restauranger, konditori, kafé, butiker, antikvariat, konsthantverk och galleri.

Verksamheterna samspelar med den rika kulturmiljön och bidrar till att göra helheten attraktiv. I centrala Norberg kan både tillfälliga besökare, sommargäster och bofasta njuta av den historiska atmosfären och ta del av ett stort utbud.

Norberg erbjuder också övernattnings- eller nära kulturhistoriska miljöer. Här finns hotell, vandrarhem, konferens- och kursgårdar och camping.

Turism

Kommunen marknadsför helheten Norberg, främst genom appen och sajten Visit Norberg, som under 2021 uppdaterats och utvidgats väsentligt. Här finns information om besöksmål, evenemang och boende m.m. Visit Norberg bygger på samverkan. För att informationen skall vara aktuell är det viktigt att privata och ideella verksamheter levererar underlag till kommunen.

Norbergs kommun bemannar sommartid Besökscentrum vid Karlberg och Nya Lapphyttan. Här finns en miniatyppställning om gruvorna och järnindustrin, broschyrer, försäljning av böcker och en läshörna.

De industrihistoriska miljöerna är tillgängliga i olika grad. De öppna miljöerna är tillgängliga året runt. Norbergs gruvmuseum håller öppet under högsäsong. Gröndalslaven, Thorshammars verkstad och Mimerlaven visas för förbokade grupper året runt. Visningar av andra miljöer kan också beställas under hela året. Det privatägda kulturreservatet Bråfors bergsmansby visas efter överenskommelse med ägaren.

Norbergs kommun

Kulturen är ett verksamhetsområde inom *Sektor demokrati- och samhällsutveckling* (DSU). De ansvarsområden som DSU har inom kulturen är: allmänkultur och barnkultur, bibliotek, turism och besöksnäring, kulturmiljövård och skötsel av de kommunalägda kulturmiljöerna samt stöd till och samverkan med föreningar och organisationer.

Biblioteket är inrymt i Folkets hus och närmaste granne med teaterbiografen med 146 platser i salongen. Här finns en stor scen och utrustning för filmvisning.

För många kulturmiljöer har Norbergs kommun ett ägaransvar. Detta gäller de flesta av de tio besöksmål som ingår i Ekomuseum Bergslagen. Flera av dessa besöksmål omfattas av någon form av formellt skydd, t.ex. byggnadsminne eller naturreservat. Ägaransvaret innebär att byggnader måste underhållas, vilket i allmänhet sker med stöd av länsstyrelsen. Vidare måste platserna hållas tillgängliga, vilket bl.a. innebär röjning av sly och underhåll av informationsskyltar.

Norbergs kulturskola och ungdomsgården Unkan hör till DSU:s organisation.

Region Västmanland

Region Västmanland stödjer kommunerna att utveckla ett rikt och varierat kulturutbud. Regionen är verksam inom många kulturområden, bl.a. litteratur, film, kulturarv, scenkonst och slöjd.

Inom alla områden bedriver regionen särskilt arbete för barns och ungdomars möjlighet att möta ett professionellt kulturutbud.

Regionen verkar också för att kulturen ska vara tillgänglig för alla. Tillsammans med alla kommuner i länet driver regionen den gemensamma verksamheten ”Bibliotek i Västmanland”, vilket innebär att alla besökare kan komma åt alla böcker från sin kommuns folkbibliotek.

En av regionens stora uppgifter är att, i dialog med invånarna, utarbeta en regional kulturplan. Med denna som styrande dokument fördelar sedan regionen statliga bidrag till sju kulturområden: musik, teater och dans; museer och kulturmiljöarbete; bibliotek; professionell bildkonst; arkiv; film och hemslöjd. Den nuvarande kulturplanen gäller åren 2019–2022. Arbete pågår med att ta fram en ny plan som ska träda i kraft 2023.

Region Västmanland har tillsammans med Länsstyrelsen i Västmanlands län antagit en regional kulturarvsstrategi för 2021–2026. Norbergs kulturplan är i samklang med målen för kulturarvsstrategin.

Västmanlands läns museum hör till regionens organisation och stödjer kommunerna i bl.a. arbete med barn och unga. Läns museet arbetar också med kulturmiljövård. Hösten 2021 färdigställer läns museet tillsammans med länsstyrelsen ett kulturmiljöprogram för alla kommuner i länet. För Norbergs del innehåller programmet bl.a. detaljerade beskrivningar av såväl centrala Norberg som de många bergsmansbyarna i kommunen.

Staten

Staten stödjer kulturlivet i Norberg på flera sätt. Länsstyrelsen ger bidrag till underhåll av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och till vård av kulturlandskap och fornlämningar. Länsstyrelsen gör också insatser för ökad tillgänglighet och kunskap om miljöerna, bl.a. genom skyltprogram. Länsstyrelsen har experter på kulturvård och naturvård och bistår såväl kommunen som privata fastighetsägare med rådgivning.

Statens kulturråd ger bidrag till utveckling av Norbergs folkbibliotek, som under många år varit aktivt och tagit initiativ till utvecklingsprojekt.

Många av civilsamhällets organisationer får stöd till kulturverksamheter genom studieförbund och riksorganisationer, som i sin tur har statliga bidrag. Det gäller t.ex. hembygdsföreningar, bygdegårdsföreningar, konstföreningar och studieförbund.

Norbergs kommun hjälper vid behov ideella föreningar att få kontakt med regionala eller nationella organisationer inom de olika intresseområdena.

Barn och ungdomar

FN:s barnkonvention ligger till grund för Norbergs kommuns arbete för att barn och ungdomar ska få möjlighet att utöva kultur och ta del av professionell kultur. Kommunen arbetar sektorsövergripande mellan DSU och Sektor barn och utbildning. Skolan har sedan länge det s.k. kulturrådet, där fyra lärare tar fram kulturprogram för eleverna. Medlen för detta administreras av DSU. DSU har därtill särskilda lovpengar som används för elevernas sysselsättning under loven.

Ungdomsgården Unkan tillhör DSU. Unkan organiserar aktiviteter och workshops med kulturellt innehåll. Det kan vara dans, graffiti eller rap m.m. Genom Unkan utses Ungdomsrådet, som är ett forum för att ungdomar ska kunna komma till tals i samhällsfrågor som berör unga.

Norbergs bibliotek är även skolbibliotek för Centralskolan och Källskolan och har en omfattande verksamhet för yngre. Biblioteket har en barn- och ungdomsavdelning som, med stöd från Statens kulturråd, fick ny inredning 2018–2019.

På Nya Lapphyttan organiserar DSU aktiviteter

för barn under högsäsong. Under terminerna tar Nya Lapphyttan i viss utsträckning emot klassbesök från Norbergs skolor.

Region Västmanland har särskilda resurser för att barn och ungdomar ska kunna uppleva olika kulturformer och skapa själva. En kulturutvecklare är anställd för att arbeta med just dessa frågor. Kulturutvecklaren stödjer bl.a. arrangörsgupper av ungdomar. Enligt den regionala kulturplanen är det en prioriterad fråga att arrangörsgupper tillkommer i alla kommuner.

Regionen arbetar också med en kartläggning av förutsättningarna för regionen att införa en kulturgaranti för barn och ungdomar. Norbergs kommun följer denna utveckling med intresse.

Västmanlandsmusiken och Västmanlands teater gör särskilda insatser för barn och unga. Västmanlandsmusiken har en barn- och ungdomsproducent, vars uppdrag är att öka tillgången till professionell musik i alla kommuner.

FN:s barnkonvention ligger till grund för Norbergs kommuns arbete för att barn och ungdomar ska få möjlighet att utöva kultur ...”

Prioriterade områden

Kulturplanen anger 14 prioriterade områden. Det är platser, verksamheter och kulturformer där kommunen har ett särskilt ansvar. För de flesta områden anges åtgärder på två nivåer: *prioriterade åtgärder* och *samarbeten, projekt och möjligheter*.

”Prioriterade åtgärder” är saker som Norbergs kommun råder över och som skall göras under perioden 2022–2025. Alla dessa åtgärder svarar mot behov och önskemål som kommit till uttryck i dialogsamtal och andra sammanhang under arbetet med kulturplanen. Den övervägande delen av åtgärderna utförs i samråd eller samverkan med ideella föreningar eller privata aktörer i Norberg.

För de flesta prioriterade områden anges också ”samarbeten, projekt och möjligheter”. Det avser saker som i första hand bärs upp av civilsamhället eller privata företag, men som på olika sätt kan stödjas och uppmuntras av kommunen. Här finns också åtskilliga initiativ från Region Västmanland och andra externa parter, initiativ där det ännu inte går att säkert säga vad som kan komma att realiseras.

Kulturplanen anger inte någon tidplan för de prioriterade åtgärderna, men i de flesta fall kommer arbete att inledas 2022, i något fall redan

före årsskiftet. För planering i detalj svarar DSU:s förvaltning. När åtgärder är genomförda kan de bockas av och resultatet förvaltas. Nya prioriteringar kan då komma i fråga. Dessa anges inte här. Arbetssättet innebär att kulturplanen revideras efter hand, när det finns kapacitet och behov föreligger.

Barn och ungdomar

All kultur i Norberg som på något sätt får stöd av kommunen finns till för alla, inte minst för barn och ungdomar. Det innebär att alla åtgärder skall inkludera barns och ungdomars intressen och perspektiv, även om det inte uttryckligen sägs för varje prioriterat område.

Äldre

Även äldre människors perspektiv inkluderas i arbetet med de prioriterade områdena. Särskilda insatser kan komma i fråga på Björkängen, Resedan m.fl. äldreboenden.

1. Bibliotek och litteratur

Enligt bibliotekslagen ska varje kommun ha folkbibliotek, som ska ha ett allsidigt utbud av medier och tjänster. Lagen säger bl.a. att folkbiblioteken

”ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur [...] och ”verka för att öka kunskapen om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet”.

Norbergs folkbibliotek, ett av Sveriges äldsta, finns till för alla medborgare och är en öppen och tillgänglig mötesplats för kultur och bildning.

Biblioteket är inrymt i det gamla Folkets hus. Genom närheten till teaterbiografen fungerar biblioteket som ett kulturhus. Biblioteket och teaterbiografen fyller flera funktioner och har en mångfacetterad verksamhet. I biblioteket kan besökare låna och använda böcker, tidskrifter och andra medier, analoga såväl som digitala. Norbergs bibliotek är skolbibliotek åt Centralskolan och Källskolan och har resurser för förskolan.

Biblioteket (d.v.s. Norbergs kommun) är själv arrangör eller medarrangör av litterära och andra evenemang. Lokalerna används ofta av ideella föreningar eller andra utomstående organisationer för många olika slags aktiviteter, särskilt filmvisning, teater- föreställningar och konserter.

Biblioteket har sedan flera år allt mer kommit att fungera som medborgarkontor, dit människor

vänder sig för att få låna dator eller hjälp med att hantera digitala hjälpmedel i vardagen. Denna verksamhet är till stor del externt finansierad med projektmedel från Statens kulturråd.

Norbergs folkbibliotek är part i samverkansorganisationen Bibliotek i Västmanland, vilket är till stor nytta för Norbergs bibliotek och särskilt för besökarna, genom att alla böcker i alla folkbibliotek i hela länet har blivit tillgängliga i Norberg.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

• *Lars Gustafsson-rummet*

Ett rum skapas i biblioteket till minne av författaren Lars Gustafsson. Rummet inreds med inspiration bl.a. från författarens skrivarstuga i Nyhyttan, så att rummet speglar Gustafssons personlighet och skapande. I rummet finns alla böcker han skrivit och därtill en betydande del av hans egen boksamling.

Rummet ska stimulera till läsning av Gustafssons verk och därtill tjäna som plats för litteratursamtal och andra evenemang i mindre skala. Rummet öppnas senast 2024. I väntan på att rummet blir tillgängligt efter kommunhusets renovering skapas 2022 en Lars Gustafsson-plats i biblioteket. Här får besökarna ta del av ett koncentrat av Gustafssons skapande och en vision av det kommande Lars Gustafsson-rummet.

• *Evenemang och programverksamhet*

Biblioteket är en arena för folkbildning och arrangerar möten med författare, skapande människor och ideella föreningar minst sex gånger per år.

• *Tillgängligt bibliotek*

Det pågående arbetet inom ramen för Stärkta bibliotek prioriteras 2022. Projektet finansieras av Statens kulturråd. Arbetet innefattar bl.a. stöd till äldre att hantera digitala plattformar, vilket i sin tur ökar tillgängligheten till bibliotekets övriga tjänster.

Verksamheten inom Stärkta bibliotek omfattar också "Hela Norberg berättar", där berättelser samlas in och görs tillgängliga. Resultatet kan publiceras i bokform eller på nätet.

SAMARBETEN, PROJEKT OCH MÖJLIGHETER

• *Sommarbok i Bergslagen 2022*

Sommarbok i Bergslagen 2022 är en uppföljning av den festival som hölls i Tingshusparken i juli 2021. Norbergs kommun avser att vara värd för festivalen 2022, under förutsättning att den även stöds av Region Västmanland.

• *Översättargruvan i Hästbäck*

Översättargruvan organiserar ett årligen återkommande arbetsseminarium där en svensk författare möter sina utländska översättare till flera språk. Det är ett arbete på hög nivå och samtidigt ett fönster mot en internationell omvärld.

Samarbetet mellan Översättargruvan och kommunen fördjupas, med särskilt fokus på hur av årets författare kan presenteras för allmänheten i Norberg.

• *Omställningsberättelser*

Inom ramen för projektet Omställningsberättelser, som drivs av Region Västmanland, kommer flera delprojekt att beröra Norberg och biblioteket. Ett exempel är skrivarkollo, som riktar sig till barn och ungdomar.

2. Kulturskolan

Norbergs kulturskola erbjuder barn och ungdomar möjligheter att lära sig spela musik, dansa och göra film. Kulturskolan har ett hundratal elever under ett läsår.

Utöver den frivilliga verksamheten har Kulturskolan återkommande träffar med alla elever i förskoleklass (dans- och musiklek) och årskurs 2 (fiollek). Detta sker under skoltid. På så sätt får omkring 120 barn prova på olika kulturella uttryck.

Norbergs kulturskola samverkar med andra kulturskolor genom "Regional kulturskola i Västmanland" som finansieras av de deltagande kommunerna och Region Västmanland. Den regionala kulturskolan är ett forum för fortbildning, kunskapsutbyte och samarbete med andra kulturskolor i regionen. Genom den regionala kulturskolan får Norbergs kulturskola bl.a. tillgång till två länsfilmpedagoger som kan stödja filmundervisningen i Norberg.

Under hösten 2021 flyttar en del av kulturskolans verksamhet in i Tingshuset.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

• *Utåt: En kulturskola som syns och hörs i hela Norberg*

Kulturskolan har en tradition av att synas och höras på många platser i lokalsamhället. På grund av pandemin och av andra skäl har denna verksamhet inte kunnat bedrivas de senaste åren. En förnyad, utåtriktad aktivitet sätts igång våren 2022. Avsikten är etablera samarbete med äldreboenden, LSS-boenden, Norberg-Karbennings församling och andra för regelbundna konserter och framträdanden. Det kan t.ex. vara i samband med nationaldagsfirande och stipendieutdelning på Karlberg.

• *Inåt: Kulturskolan i samverkan med Ett kulturliv för alla*

Genom modellen Ett kulturliv för alla, som drivs av Norbergs kommun och Västmanlandsmusiken gemensamt, spelar professionella musiker i Norberg flera gånger om året. Från och med vårterminen 2022 deltar kulturskolan i planeringen av dessa konserter, så att gästande musiker får möjlighet att hålla workshop med kulturskolans elever.

ÖNSKAD UTVECKLING PÅ SIKT

• *En bredare kulturskola*

Människans kreativitet kan ta sig många uttryck. För både individ och samhälle bör en kulturskola kunna möta barn med intresse och förmåga inom olika konstområden. Bild och teater är i detta avseende lika angelägna som musik och dans. Därför är det önskvärt att kulturskolan breddas till att omfatta fler konstarter, i första hand teater och bildkonst.

”

Norbergs kulturskola erbjuder barn och ungdomar möjligheter att lära sig spela musik, dansa och göra film”.

3. Skolan

Norbergs rika och äventyrliga historiska landskap med sina många spännande platser är en oskattbar resurs för skolans undervisning. Dessa platser kan ge Norbergs elever upplevelser och kunskaper för livet. Men för att fungera långsiktigt i skolans arbete behöver undervisningen i miljöerna utgå från lärarnas och skolledningens engagemang.

PRIORITERAD ÅTGÄRD

- **Kulturmiljöerna som resurs för Norbergs skolor**

Våren 2022 samplanerar DSU och skolan studiedagar för lärarna vid Källskolan och Centralskolan i några av kommunens viktigaste kulturmiljöer, t.ex. Nya Lapphyttan, Klackberg, Thorshammars verkstad och Gruvmuseet. Med början höstterminen 2022 kommer kommunen att ge praktiskt stöd till de lärare som vill förlägga vissa undervisningsmoment till historiska platser i kommunen.

4. Musik

Norberg har sedan många år ett rikt musikliv, bl.a. genom samarbetet med Västmanlandsmusiken inom ramen för *Ett kulturliv för alla* och genom stöd till festivaler och privata arrangörer. Här kan nämnas Rockaway Beach, Gruvpunkten, Norberg-festival och Kärrgruveparken.

ETT KULTURLIV FÖR ALLA

Ett kulturliv för alla är en arbetsmodell som introducerats i länets alla kommuner av Västmanlandsmusiken. Syftet är att alla länsinvånare ska få

tillgång till ett utbud av professionell musik av hög kvalitet och bredd. Modellen bygger på samverkan mellan kommunen, arrangörsföreningar, Svenska kyrkan, bygdegårdsföreningar m.fl. och Västmanlandsmusiken. De lokala parterna säkerställer den lokala förankringen och Västmanlandsmusiken den professionella kvaliteten. Utbudet i *Ett kulturliv för alla* riktas främst till vuxna, men genom samarbete med kulturskolan kan verksamheten även komma barn och unga till godo.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

- **Etablera en lokal arbetsgrupp med bred täckning**

Kommunen bildar en lokal arbetsgrupp, vars deltagare tillsammans representerar en musikalisk bredd och god geografisk täckning. Deltagare i arbetsgruppen kan vara representanter för ideella föreningar, som kan vara arrangörer i egna eller andras lokaler. Kommunen vill på detta sätt uppmuntra arrangörer i civilsamhället att arbeta med professionell musik av hög kvalitet.

Scenkonstföreningar, bygdegårdsföreningar och Svenska kyrkan är tänkbara organisationer i arbetsgruppen. Det är också önskvärt att kulturskolan kontinuerligt deltar i arbetet.

Arbetsgruppen koordineras av kulturchefen.

- **Arrangera konserter**

Arbetsgruppen och Västmanlandsmusiken planerar så, att minst fyra konserter per år genomförs i Norberg. Dessa bör omfatta olika musikaliska genrer och spelas på olika scener med geografisk spridning inom kommunen.

- ***Integrera kulturskolan i det lokala arbetet med Ett kulturliv för alla***

Som har beskrivits tidigare i avsnittet om Norbergs kulturskola erbjuder Ett kulturliv för alla stora möjligheter för eleverna att möta professionella musiker. Genom att kulturskolan deltar i planeringen av konserterna kan gästande musiker beredas möjlighet att besöka kulturskolan och hålla workshop med eleverna.

Från och med vårterminen 2022 deltar kulturskolan i planeringen av Ett kulturliv för allas evenemang i Norberg.

UTVECKLING AV ANDRA SPELPLATSER

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

Stödja lokala arrangörer och konsertentreprenörer att arrangera musikevenemang på flera olika platser i kommunen.

NORBERGFESTIVAL

Norbergfestival skapades som ett danskt-svenskt samarbete år 2000 och har sedan dess blivit en internationell mötesplats för samtida elektronisk musik/ljudkonst och visuella konstarter. Spelplatsen är Mimerområdet nära Norbergs centrum. Huvudscen är det anrikningsverk som hör till den 65 meter höga Mimerlaven. Delar av festivalen har spelats i Galleri Norberg, Risbergs verkstad och Norbergs kyrka. Festivalen har, sedan den skapades, siktat på högsta konstnärliga kvalitet, inom den elektroniska musiken såväl som inom bildkonsten.

Festivalen produceras och genomförs av den ideella föreningen Anrikningsverket med säte i Stockholm. De viktigaste finansörerna genom åren har varit Västmanlandsmusiken, Statens musikverk och Statens kulturråd. Norbergs kommun stödjer festivalen på flera sätt, bl.a. med många praktiska frågor.

Festivalen har efter hand fått allt starkare förankring i lokalsamhället. En av festivalens strategier är att öka närvaron i lokalsamhället, så att den kan dyka upp på olika platser vid olika tider på året.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

- ***Stödja Norbergfestival genom att utveckla Mimerområdet***

Hygienutrymmen med toaletter och duschar byggs. Det gör att Mimerområdet får högre kvalitet som festivalplats. Dessutom blir området mer användbart i andra sammanhang.

- ***Stödja festivalen genom samverkan kring nationell finansiering***

- ***Bidra till festivalens förankring i lokalsamhället***

5. Teater

Norberg har en stark teatertradition, där framför allt Spelet om Norbergsstrejken 1891–92, som sattes upp på 70-talet och därpå följande uppsättningar av Brecht pjäser lät tala vida omkring sig. Det kollektiva minnet av Norbergs teaterhistoria är en fast grund att stå på för många nya initiativ. De senaste åren har nya aktörer tillkommit, som

kan komma att verka både som arrangörer och producenter.

Utbudet av professionell teater i Norberg är idag alltför litet, oavsett effekten av coronapandemin. För att förbättra situationen behöver kommunen en fristående arrangör, helst i föreningsform. Vidare behöver en lokal arbetsgrupp för modellen *Ett kulturliv för alla* – teater bildas.

Genom *Ett kulturliv för alla* – teater har Norbergs kommun ett samarbete med Västmanlands teater. Arbets sättet liknar det som används för musiken, men är på flera punkter annorlunda. De olika verksamheterna bör även i framtiden hållas isär.

Syftet med *Ett kulturliv för alla* – teater är att presentera professionell teater i Norberg. Modellen ger möjligheter för dem som är intresserade att påverka utbudet.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

- ***Etablera en lokal arbetsgrupp med bred täckning***

Precis som inom musiken utgår arbetet från en lokal arbetsgrupp som samordnas av kommunen. Denna grupp inleder sitt arbete våren 2022 med sikte på gästspel från och med hösten 2022. Arbetsgruppen kan innehålla deltagare som representerar lokaler i alla delar av kommunen. Naturligtvis är scenkonstföreningar och bygdegårdsföreningar välkomna och önskvärda i arbetet.

SAMARBETEN, PROJEKT OCH MÖJLIGHETER

• *Nya initiativ och möjligheter för Norbergs teaterliv*

Nya ideella initiativ har tagits de senaste åren. Tankar på samarbete med Riksteatern och idéer till teaterföreställningar i Klackberg har presenterats. Om dessa idéer tar form är det en uppgift för kommunen att stödja dessa initiativ.

6. Karbenning

Karbenningbygden är ett landskap som skiljer sig från den norra kommundelen. I Karbenning finns flera bergsmansbyar, men trakten är idag mer präglad av jordbruk. Föreningslivet är väl utvecklat och flera av föreningarna som är knutna till bygden är också sedan gammalt arrangörer av kulturverksamhet av olika slag. Förutom en intresseförening finns i Karbennings socken två bygdegårdsföreningar. Karbennings kyrka är särskilt sommartid en ofta använd spelplats för musik.

PRIORITERAD ÅTGÄRD

• *Mer scenkonst i Karbenning*

Karbenning har utmärkta lokaler för musik, teater och annan scenkonst. Arbetsgrupperna för *Ett kulturliv för alla* bör säkerställa att konserter och teaterföreställningar fördelas, så att scenkonsten också kommer karbenningborna till godo.

SAMARBETEN, PROJEKT OCH MÖJLIGHETER

• *Barnens kulturfestival*

Karbenningbygdens intresseförening har uttalat intresse för att nystarta ”Barnens kulturfestival” under 2022. Om detta initiativ förs vidare bör det stödjas av Norbergs kommun.

7. Bildkonst och konsthantverk

Norberg har en stark tradition inom bildkonsten. Många målare, skulptörer, smeder och konsthantverkare har varit och är verksamma i Norberg. I civilsamhället finns en konstförening, en grafikverkstad och flera andra ideella föreningar, för både utövare och arrangörer. Det finns lokaler för utställningar, t.ex. Galleri Norberg och Tingshuset. Galleriet är också en självständig aktör med kontinuerlig verksamhet under året.

Konstfrämjandet Västmanland driver, med stöd av regionen, flera projekt, som på olika sätt engagerar Norberg. Arbetsfält för samtida konst (ASK) och Barnens konst- och kulturklubb är två exempel.

Inom konstområdet anger inte kulturplanen några prioriterade åtgärder som ska genomföras. Kommunens insatser koncentreras istället till att undersöka, uppmuntra och stödja idéer och möjligheter som uppstår i samverkan med omvärlden. Norbergs kommun ska vara en aktiv part i dialogen med skolan, föreningar och enskilda i lokalsamhället liksom som med Konstfrämjande

och Region Västmanland.

Kommunens insatser för bildkonst och konsthantverk riktar sig till publik och utövande i alla åldrar.

SAMARBETEN, PROJEKT OCH MÖJLIGHETER

• *Skapande veckor för barn och ungdomar i Galleri Norberg*

Galleri Norberg har vid några tillfällen varit plats för konstaktiviteter under skolloven för barn under professionell ledning. Norbergs kommun stödjer en fortsättning.

• *Barnens konst- och kulturklubb*

Konstfrämjandet Västmanland har under 2021, med stöd av Region Västmanland och i samverkan med flera orter i andra regioner, bedrivit skapande verksamhet för barn och ungdomar. Under sommaren 2021 var verksamheten förlagd till Nordan-sjö. Norbergs kommun stödjer Konstfrämjandets arbete med att finansiera en förlängning till 2022.

• *Klockarens målarskola*

Sommaren 2021 bedrevs under tre veckor målarskola för barn på Centralskolans mellanstadium. Norbergs kommun ser gärna att verksamheten fortsätter kommande år.

- **Arbetsfält för samtida konst (ASK)**

Norbergs kommun avser att vara en aktiv part i ASK, under förutsättning att Konstfrämjandet fortsätter att driva projektet.

- **Vision för offentlig konst i Norberg**

Norberg har genom konstnärer som varit bosatta på orten genom åren fått många betydande offentliga konstverk. Detta ligger dock längre tillbaka i tiden. Under de senaste årtiondena har endast få konstverk tillkommit i det offentliga rummet. Norbergs kommun har en långsiktig ambition att få tillstånd flera offentliga konstverk och på så sätt bidra till invånarnas kulturella livsmiljö i vardagen och samtidigt göra Norberg mer attraktivt för besökare.

8. Film

I Norberg finns ett betydande intresse för film. Under terminerna visar Norbergs filmförening film åtminstone en gång i veckan i teaterbiografen i Folkets hus. Kulturskolan erbjuder undervisning i hur man gör film.

Region Västmanland etablerar under hösten 2021 ett filmresurscentrum i Hallstahammar. Härifrån kommer stöd att utgå till filmverksamhet i länets alla kommuner. Regionen har också centrala resurser för utveckling av filmkultur för barn och ungdomar.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

- **Ungdomars filmkvällar i Folkets hus**

Norbergs ungdomsråd, med stöd av Unkan, arrangerar filmevenemang i Folkets hus. Visningarna sker i praktisk samverkan med Norbergs filmförening.

- **Filmträffar i teaterbiografen i Folkets hus**

Norbergs kommun arrangerar i samarbete med Norbergs filmförening träffar med regissörer och skådespelare i samband med visningar.

SAMARBETEN, PROJEKT OCH MÖJLIGHETER

- **Samarbete med filmresurscentrum i Hallstahammar**

Filmresurscentrum i Hallstahammar öppnar stora möjligheter. Detta kan omfatta samarbete med Norbergs kulturskola, workshops och kurser i film och manusförfattande m.m.

9. Klackberg

Klackberg är ett av Norbergs äldsta gruvområden, kanske det äldsta. Analyser av slagg och malm tyder på att malm från Klackberg användes till masugnen på Lapphyttan, kanske så tidigt som 1100-talet. Gruvorna i Klackberg har sedan brutits genom århundradena fram till 1967 då den sista gruvan stängdes.

Klackberg är också platsen för den gruvstrejk 1891–92 som på 1970-talet levandegjordes i det första stora arbetarspelet i Sverige. Spelet om Norbergstrejken kom att bli grunden för Norbergs moderna teaterhistoria.

Det 20 hektar stora området består idag av ett stort antal vattenfyllda dagbrott, ett kalkbrott, bergtunnlar, två gruvlavar i slaggsten och många andra spår efter gruvdriften. Klackberg, som när gruvorna drevs var i det närmaste kallt, är idag tätt bevuxet. Det medför att historien har blivit svårare att avläsa. Å andra sidan har den biologiska mångfalden ökat. Klackberg är kalkrikt och har ett mikroklimat som gynnar förekomsten av flera ovanliga växter.

Klackberg är också ett centrum för idrott och friluftaktiviteter, främst skidåkning. Skidaktiviteterna bidrar till att hålla leder öppna och lockar många besökare till platsen. Att balansera dessa tre intressen – kultur, natur och idrott – är det viktigaste målet för förvaltningen av området.

2008 avsatte Norbergs kommun Klackberg som naturreservat. Syftet med reservatet anges i kommunens beslut: att skapa ett unikt område där bevarandet av natur- och kulturlandskapet samverkar med det rörliga friluftslivet, att bevara lämningar från gruvbrytningen och den biologiska artrikedomen, att göra området tillgängligt för allmänheten och att öka kunskapen om områdets natur- och kulturhistoria.

Natur- och kulturmiljön i Klackberg har ett starkt skydd. Förutom att vara naturreservat, är Klackberg riksintresse för såväl naturvård och friluftsliv som för kulturmiljövården. Ansvaret för att områdets värden bevaras ligger på kommunen som reservatsförvaltare.

I september 2021 bildades en ny ideell förening, Klackbergs intresseförening. Föreningen avser att samla föreningar, företag och enskilda som har intresse av att utveckla området, t.ex. Norbergs naturskyddsförening, Engelbrektsloppet, Norbergs skidklubb, Norbergs slalomklubb och Norbergs hembygdsförening.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

• *Årlig skötsel enligt skötselplan*

Naturvård med försiktig gallring och slyröjning enligt den skötselplan för naturreservatet som är fastställd av kommunfullmäktige. Årligt underhåll av skyltar och bänkar.

• *Årlig besiktning av området tillsammans med Klackbergs intresseförening*

• *Restaurering av skyltprogrammet*

De befintliga informationsskyltarna som beskriver områdets naturvärden och industriella historia har ett bra innehåll, men behöver restaureras.

- ***Iordningsställande av ställplatser för husbilar vid Skidklubbens stuga***

- ***Cykelleder markeras och skyltas***

Alla åtgärder utförs i dialog med Klackbergs intresseförening.

ETT LEVANDE KLACKBERG

- ***Utökad visning av spelhuset vid Gröndalslaven***

Schemalagda visningar genomförs från och med sommaren 2022.

- ***Stöd till sommarteater i Storgruvan***

Kommunen ger stöd till föreningar som vill producera teaterföreställningar i Klackberg.

- ***Natur- och kulturvandringar***

Kommunen ger stöd till Klackbergs intresseförening och Norbergs naturskyddsförening att, i samarbete med Norbergs hembygdsförening, organisera natur- och kulturvandringar.

10. Nya Lapphyttan

Nya Lapphyttan är en unik anläggning: en rekonstruktion i full skala av en medeltida hyttplats med en fungerande masugn. Rekonstruktionen bygger på den arkeologiska undersökning som gjordes 1978–1983 av Lapphyttan, vars masugn togs i drift under andra hälften av 1100-talet. Den är därmed den äldsta kända masugnen i västvärlden. Utgrävningen av Lapphyttan gav ett så rikt material att idén att bygga en rekonstruktion föddes.

Projektet kom att förverkligas på Karlberg, intill hembygdsgården. Förutom masugnen finns här smedjor, järnbod, stall och bostadshus m.m.

I samarbete med Jernkontoret och Föreningen Järnet på Lapphyttan har försök att framställa flytande järn i masugnen gjorts under många år. Järn har verkligen flutit ur masugnen, men i små kvantiteter. Mycket arbete återstår för att kunna återvinna de medeltida bergsmännens kunnande i järnframställning.

Nya Lapphyttan är besöksmål i Ekomuseum Bergslagen. Under högsäsong organiserar Norbergs kommun visningar och aktiviteter för barn.

Nya Lapphyttan har stor utvecklingspotential, både som plats för vetenskapliga experiment i medeltida järntechnologi och som plats för levande historia.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

- ***Restaurering av byggnader***

Högsta prioritet är att fortsätta den restaurering av byggnaderna som har påbörjats. 2021 har den viktigaste delen, hyttan, timrats om. För att säkerställa hela anläggningens framtid behöver flera byggnader restaureras. Arbetet utförs av Norbergs kommun i egen regi.

- ***Järnförsök i masugnen en gång per år***

Syftet med att rekonstruera masugnen är att återvinna de medeltida bergsmännens praktiska kunskap i järnframställning. Därför måste masugnen blåsas, helst en gång per år, för att öka kunskapen och hålla färdigheterna vid liv. Samarbetet med Jernkontoret är prioriterat, liksom med forskare

inom arkeologi och metallurgi och med Föreningen Järnet på Lapphyttan.

Norbergs kommun avser att genomföra ett fullskaligt järnförsök under 2023. Masugnen står då i fokus för ett större evenemang med många aktiviteter för att göra Nya Lapphyttan levande.

- ***Järnförsök i blåsterugnen***

Blåsterugnen står under tak vid dammen, utanför Nya Lapphyttan. Det är en lättare anläggning, som är mindre resurskrävande att blåsa.

Norbergs kommun stödjer Föreningen Järnet på Lapphyttans järnförsök i blåsterugnen.

- ***Dramatiserade visningar – levande historia***

Norbergs kommun avser att utveckla dramatiserade visningar av Nya Lapphyttan, gärna i samarbete med någon teater- eller scenkonstförening.

SAMARBETEN, PROJEKT OCH MÖJLIGHETER

- ***Jernets hus***

Norberg har en unikt lång och väldokumenterad tradition av järnframställning. Verksamheten präglar alltjämt landskapet med dess många gruvor, hyttplatser och bergsmansbyar och inte minst bebyggelsen i centrala Norberg. Från den arkeologiska utgrävningen av Lapphyttan finns ett rikt

fyndmaterial. Sammantaget finns goda förutsättningar för att i Norberg etablera ett *Jernets hus*, som kan bli ett besöksmål och kunskapscentrum i paritet med Falu koppargruva och Sala silvergruva.

Att bygga upp och driva *Jernets hus* kan ses som en fortsättning på arbetet med Bergslagens medeltidsmuseum. Det är ett långsiktigt projekt som kräver omsorgsfull förberedelse och samarbete med många parter. Norbergs kommun vill under kulturplanens period göra en förstudie till ett järnhistoriskt centrum – *Jernets hus*.

• **Förnya utställningar**

De utställningar som finns i entrén till Nya Lapphyttan och i Besökscentrum Norbergs järn- och gruvhistoria i ett större sammanhang och förmedlar viktig kunskap till besökarna. Kunskapsinnehållet är bra, men utställningarna behöver byggas om och förnyas.

• **Ställplatser för husbilar**

Många husbilsturister besöker Norberg. Med ställplatser för husbilar kan dessa besökare få god service och lockas att stanna längre. Under 2022 skapas ställplatser vid skidklubbens stuga i Klackberg. Om det faller väl ut och platserna kommer till god användning avser Norbergs kommun att utreda om platser med tillgång till el kan iordningställas på parkeringen vid besökscentrum. Utredningen görs i dialog med Norbergs hembygdsförening och Myrbergs verkstadssällskap.

11. Karlberg

Karlberg är en plats där besökare kan ta del av många kapitel i Norbergs historia. Här ligger hembygdsgården, som drivs av Norbergs hembygdsförening, här har Myrbergs verkstadssällskap regelbunden verksamhet och här ligger Besökscentrum med miniatyrtställning och litteraturhörna. I direkt anslutning till Karlberg finns Nya Lapphyttan. Området har många besökare, särskilt under högsäsong, och stor utvecklingspotential.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

• **Stödja Hembygdsföreningen och Myrbergs verkstadssällskap**

Kommunen avser att stödja Norbergs hembygdsförening och Myrbergs verkstadssällskap i deras verksamheter och aktiviteter för ett levande Karlberg.

12. Thorshammars verkstad

Thorshammar är ett mässingsgjuteri med tillhörande mekanisk verkstad som funnits på platsen sedan 1876. Gjuteriet var i drift till 1968 och den sista verksamheten upphörde på 1980-talet. Slaggstensbyggnaden med inredning utgör en unik helhet. Verkstadsutrustningen med bl.a. gjuteri, smedja, turbin, ännu fungerande remtransmission och stor maskinpark är helt bevarad och lämnad i samma skick som när verksamheten var igång. I nationellt och även internationellt perspektiv är detta ett industriminne av högsta klass.

Anläggningen, som ägs av Norbergs kommun, är sedan 2004 byggnadsminne, vilket innebär högsta skyddsklass för de kulturhistoriska värdena.

Staten har, genom länsstyrelsen, lämnat bidrag till omfattande restaureringsarbeten på själva byggnaden. De senaste två decennierna har golvbjälklaget bytts ut, taket lagts om, fönster renoverats och slaggstensmurarna säkrats med dragstål. Byggnaden är idag i mycket gott skick. Genom läget vid utloppet från sjön Boten finns dock risk för skador till följd av framtida högvatten.

Thorshammars verkstad är inte ett museum och kan heller inte bli det, utan att autenticiteten och de kulturhistoriska värdena skulle ta stor skada. Anläggningen visas på begäran, i mån av kapacitet. Det är angeläget att fler får möjlighet att besöka och uppleva Thorshammars unika industrimiljö.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

• **Bättre tillgänglighet**

Förbättrad tillgänglighet genom organiserade, schemalagda visningar från och med sommarhalvåret 2022.

SAMARBETEN, PROJEKT OCH MÖJLIGHETER

• *Digital visualisering*

Arbetet i Thorshammars verkstad är väl dokumenterat och det finns ett stort arkivmaterial. Norbergs kommun vill tillsammans med Föreningen Thorshammar undersöka hur materialet kan bli tillgängligt genom digitalisering.

13. Tingshuset – mötesplats för kultur

Tingshuset i Norberg stod färdigt 1889. På 1930-talet byggdes det om i en funktionalistisk stil. Det syns framför allt i tingssalen, som med sina höga fönster och monumentala väggmålningar har en alldeles egen karaktär.

Tingshuset har stort kulturhistoriskt värde, också därför att det var här som rättegången efter Norbergsstrejken 1891–1892 utspelades.

2011–2012 gjordes renoverades byggnaden och anpassades för Bergslagens folkhögskolas behov. Folkhögskolan har lämnat Tingshuset som idag är en resurs för Norbergs kulturliv.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

• *Kulturskolan i Tingshuset*

Från och med hösten 2021 bedriver Kulturskolan en del av sin undervisning på försök i Tingshuset.

• *Lokal för tillfälliga utställningar*

Tingshuset kommer att upplåtas för tillfälliga utställningar av bildkonst, konsthantverk, fotografier m.m. I Tingshuset finns goda möjligheter att tillgodose detta behov, som många gånger har kommit till uttryck.

• *Möjlighet för föreningar att hyra lokaler*

Tingshuset kommer också att upplåtas för föreningslivet, när det finns behov av lokaler för sammankomster eller evenemang i mindre skala.

SAMARBETEN, PROJEKT OCH MÖJLIGHETER

• *Studio för film och musik*

Om film- och musikintresserade i Norberg uttalar ett intresse för att öka Tingshusets användbarhet är kommunen beredd att undersöka möjligheterna att skapa en studio för film och musik.

14. Centrala Norberg

De centrala delarna av Norberg, med torget, Norbergsån, kyrkan, de gamla husen och gårdarna, är i ett nationellt perspektiv en unik kulturmiljö. Värdet bekräftas av att Norbergs centrum är riksintresse för kulturmiljövården.

Centrala Norberg är idag en levande plats med värdshus, konditorier, antikvariat, konsthantverk, galleri och många butiker. Att slå vakt om denna miljö och försiktigt utveckla den ligger många norbergare varmt om hjärtat.

PRIORITERADE ÅTGÄRDER

• *Stödja Centrumföreningen*

Kommunen avser att stödja Centrumföreningens verksamheter och aktiviteter för ett attraktivt centrum.

• *Rådgivning i kulturmiljövård*

Norbergs kommun förmedlar rådgivning till privata fastighetsägare angående underhåll av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

